

Manifest

GLOBALNA ETYKA GOSPODARCZA

Skutki dla światowego biznesu

ONZ Siedziba Główna, Nowy Jork

6 października 2009 r.

Preambuła

Aby globalizacja działalności gospodarczej mogła prowadzić do powszechnego i trwałego dobrobytu, wszyscy ludzie, zarówno ci, którzy zaangażowani są w te działania, jak i ci, na których działalność ekonomiczna oddziałuje, uzależnieni są od tego na jakich wartościach ufundowana jest wymiana handlowa i współpraca gospodarcza. Jest to jedna z podstawowych lekcji wynikających z obecnego światowego kryzysu na rynkach finansowych i towarowych.

Co więcej, uczciwa wymiana handlowa i współpraca tylko wówczas spełnią swe trwałe cele społeczne, gdy działania skierowane na realizację zgodnych z prawem celów prywatnych i osiągnięcie dobrobytu będą oparte na powszechnie akceptowanym fundamencie etyki globalnej. Takie porozumienie co do globalnie akceptowanych norm dotyczących działań i decyzji ekonomicznych – a mówiąc krócej: 'etyczność uprawiania biznesu' – nadal zaledwie raczkuje.

Globalna etyka gospodarcza – wspólna fundamentalna wizja tego, co cieszy się legitymizacją, jest sprawiedliwe i uczciwe – opiera się na zasadach i wartościach moralnych, które od niepamiętnych czasów były podzielane przez wszystkie kultury i wspierane wspólnym doświadczeniem praktycznym.

Każdy z nas – działając w różnych rolach: przedsiębiorcy, inwestora, kredytodawcy, pracownika, konsumenta i członka różnych grup interesariuszy we wszystkich krajach – ponosi, wraz z naszymi instytucjami politycznymi i organizacjami międzynarodowymi, wspólną podstawową odpowiedzialność polegającą na uznawaniu i stosowaniu takiej właśnie globalnej etyki gospodarczej.

Z tych powodów sygnatariusze niniejszej deklaracji wyrażają swoje poparcie dla następującego Manifestu.

Manifest Globalnej Etyki Gospodarczej

W deklaracji tej ustalone są fundamentalne dla gospodarki światowej zasady i wartości, zgodne z *Deklaracją w Sprawie Globalnej Etyki* opracowaną przez Parlament Religii Świata w Chicago w 1993 roku. *Zasady tego manifestu mogą być popierane przez wszystkich ludzi,*

niezależnie od tego, czy ich przekonania etyczne opierają się na religii czy nie. Sygnatariusze niniejszej deklaracji stwierdzają, że będą kierować się jej literą i duchem w swych codziennych decyzjach ekonomicznych i działaniach gospodarczych a także w codziennym zachowaniu. Manifest Globalnej Etyki Gospodarczej poważnie traktuje zasady rynku i konkurencji; dla dobra wszystkich ludzi pragnie oprzeć te zasady na solidnej podstawie etycznej.

Nic bardziej aniżeli doświadczenia obecnego kryzysu wpływającego na całą sferę gospodarczą nie podkreśla potrzeby takich ogólnie akceptowanych zasad etycznych i norm moralnych, których wszyscy potrzebujemy, by móc tchnąć życie w naszą codzienną działalność gospodarczą.

I. Zasada człowieczeństwa

Odniesienie etyczne: *Różnice tradycji kulturowych nie powinny być przeszkodą w angażowaniu się w aktywną współpracę na rzecz szacunku, obrony i wypełniania praw człowieka. Każda istota ludzka – bez względu na wiek, płeć, rasę, kolor skóry, zdolności fizyczne i umysłowe, język, religię, poglądy polityczne, czy też pochodzenie narodowe lub społeczne – posiada niezbywalną i w pełni nienaruszalną godność. Każdy, zarówno jednostka, jak i państwo, jest zobowiązany uznawać tę godność i jej bronić. Ludzie muszą zawsze być podmiotem praw, muszą być celem a nie środkiem – nie wolno dopuścić, by stawali się przedmiotem komercjalizacji i industrializacji w ekonomii, polityce, mediach, instytucjach naukowych czy w korporacjach przemysłowych.*

Człowieczeństwo jest podstawową zasadą globalnej etyki gospodarczej, do której dążymy. Bycie człowiekiem powinno być etyczną miarą wszystkich działań gospodarczych. Konkretyzują to następujące wskazania dotyczące prowadzenia działalności gospodarczej (biznesu) w taki sposób by tworzyć wartość przyczyniając się do wspólnego dobra.

Artykuł 1

Etycznym celem trwałej i zrównoważonej działalności gospodarczej oraz jej społeczną podstawą jest tworzenie istotnych ram dla trwałego zaspokajania podstawowych potrzeb ludzkich, dzięki którym ludzie będą mogli żyć godnie. Z tego względu podstawową zasadą wszystkich decyzji gospodarczych powinno być to, aby działania te zawsze służyły tworzeniu i rozwojowi wszelkich indywidualnych zasobów i zdolności potrzebnych dla prawdziwie humanitarnego rozwoju jednostki i szczęśliwego współżycia ludzi.

Artykuł 2

Człowieczeństwo rozkwita jedynie w kulturze szacunku dla jednostki. Godność i wzajemny szacunek odnoszące się do wszystkich istot ludzkich – czy są to zwierzęta, współpracownicy, partnerzy biznesowi, klienci czy inni interesariusze – nie mogą być naruszane. Istoty ludzkie nigdy nie powinny być źle traktowane, ani w relacjach indywidualnych, ani poprzez proponowanie im niegodziwych warunków handlu, czy niegodziwych warunków pracy. Wyzysk i wykorzystywanie sytuacji zależności a także dyskryminacja osób jest niezgodna z zasadą człowieczeństwa.

Artykuł 3

Obowiązkiem wszystkich istot ludzkich jest popieranie dobra i unikanie zła. Dlatego należy stosować ten obowiązek moralny jako miernik wszystkich decyzji gospodarczych i sposobów działania. Dążenie do realizacji własnych interesów jest zgodne z prawem, ale celowe dążenie do własnych korzyści ze szkodą dla partnerów – to jest, przy użyciu nieetycznych środków - jest niezgodne z prowadzeniem trwałej działalności gospodarczej dla wzajemnej korzyści.

Artykuł 4

Nie czynь drugiemu, co tobie niemiłe. Ta *Złota Zasada* wzajemności, od tysięcy lat uznawana we wszystkich religiach i tradycjach humanistycznych, promuje wzajemną odpowiedzialność, solidarność, uczciwość, tolerancję i szacunek dla wszystkich.

Takie nastawienia i postawy są podstawowymi filarami etosu gospodarczego na świecie. Uczciwość w konkutowaniu i współpraca dla wspólnego dobra są fundamentalnymi zasadami trwale rozwijającej się gospodarki globalnej, zgodnymi ze *Złotą Zasadą*.

II. Podstawowe wartości globalnej działalności gospodarczej

Następujące podstawowe wartości globalnej działalności gospodarczej pozwalają na rozwijanie fundamentalnej zasady człowieczeństwa wskazując konkretne sugestie odnośnie decyzji, działań i sposobu postępowania w praktycznych sferach życia gospodarczego.

Podstawowe wartości: niestosowanie przemocy i szacunek dla życia

Odniesienie etyczne: *Aby być autentycznie ludzkim zgodnie z duchem naszych wielkich religii i tradycji etycznych, należy zarówno w życiu publicznym, jak i prywatnym troszczyć się o innych i być chętnym do pomocy. Wszyscy ludzie, wszystkie rasy, wszystkie religie muszą wykazywać tolerancję i szacunek – naprawdę wielki szacunek – nawzajem dla siebie. Mniejszości – czy to rasowe, etniczne czy religijne – wymagają ochrony i wsparcia ze strony większości.*

Artykuł 5

Wszyscy ludzie mają obowiązek respektowania prawa do życia i jego rozwoju. Szacunek dla ludzkiego życia jest szczególnie ważnym dobrem. Dlatego każda forma przemocy, a także stosowanie siły, w dążeniu do celów gospodarczych powinny być odrzucone. Praca niewolnicza, praca przymusowa, praca dzieci, kary cielesne i inne naruszenia międzynarodowych norm prawa pracy muszą być piętnowane i eliminowane. Sprawą priorytetową dla podmiotów gospodarczych jest konieczność gwarantowania ochrony praw człowieka w prowadzonych przez te podmioty organizacjach. Jednocześnie, muszą one podejmować wszelkie możliwe wysiłki by – w swojej strefie wpływów – nie czynić niczego, co mogłoby powodować naruszenie praw człowieka przez ich partnerów biznesowych lub innych interesariuszy. Pod żadnym pozorem same nie mogą odnosić korzyści z tego typu naruszeń.

Należy powstrzymać proces pogarszania się stanu zdrowia na skutek niekorzystnych warunków pracy. W kulturze braku przemocy i szacunku do życia bezpieczeństwo zawodowe i bezpieczeństwo produktów zgodne z najnowszymi technologiami są podstawowymi prawami.

Artykuł 6

W działalności gospodarczej najwyższą normą jest trwale i zrównoważone traktowanie środowiska naturalnego przez wszystkich uczestników życia gospodarczego. Marnotrawienie zasobów naturalnych i zanieczyszczanie środowiska muszą być ograniczone do minimum dzięki zastosowaniu procedur oszczędzania zasobów oraz technologii przyjaznych środowisku. Trwała, czysta energia (z maksymalnym wykorzystywaniem odnawialnych źródeł energii), czysta woda i czyste powietrze są podstawowymi warunkami do życia. Każda ludzka istota na tej planecie musi mieć do nich dostęp.

Podstawowe wartości: sprawiedliwość i solidarność

Odniesienie etyczne: *Bycie autentyczną istotą ludzką oznacza – zgodnie z duchem wielkich religii i tradycji etycznych – niewykorzystywanie władzy gospodarczej i politycznej w bezwzględnej walce o dominację. Władza ta powinna natomiast być wykorzystana dla służenia wszystkim ludziom. Dbanie o interes własny i konkurencyjność służą rozwojowi mocy produkcyjnych i dobrobytu każdego człowieka zaangażowanego w działalność gospodarczą. Dlatego też, dominować muszą wzajemny szacunek, rozsądne koordynowanie interesów, a także wola porozumienia i rozwaga.*

Artykuł 7

Sprawiedliwość i poszanowanie prawa to dwa wspierające się założenia. Odpowiedzialność, uczciwość, transparentność i postępowanie *fair* są w życiu gospodarczym podstawowymi wartościami zawsze powiązanymi z legalizmem i integralnością. Wszystkie osoby angażujące się w działalność gospodarczą są zobowiązane do przestrzegania obowiązujących norm prawa narodowego i międzynarodowego. Jeśli w jakimś kraju istnieją pewne problemy z jakością przestrzegania norm prawnych, należy je pokonać własnym zaangażowaniem i samokontrolą; w żadnym przypadku nie wolno ich wykorzystywać w celu osiągnięcia zysku.

Artykuł 8

Dążenie do zysku jest warunkiem wstępnym konkurencyjności. Odnosi się ono do samej zdolności firmy do przetrwania jak również do jej zaangażowania społecznego i kulturowego. Korupcja hamuje dobrobyt społeczny, czyniąc szkodę gospodarce i ludziom, ponieważ systematycznie prowadzi do nieodpowiedniej alokacji zasobów i do ich marnotrawienia. Powstrzymywanie i eliminacja praktyk nieuczciwych i korupcyjnych, takich jak przekupstwo, zmowy, piractwo patentowe oraz szpiegostwo przemysłowe, wymagają działań prewencyjnych, będących obowiązkiem spoczywającym na wszystkich, którzy są aktywni w gospodarce.

Artykuł 9

Głównym zadaniem każdego systemu społecznego i gospodarczego dążącego do osiągnięcia równych szans, sprawiedliwej dystrybucji i solidarności jest pokonanie głodu i

niewiedzy, nędzy i nierówności na całym świecie. Samopomoc oraz pomoc zewnętrzna, prawo do decydowania oraz solidarność, zaangażowanie indywidualne oraz zaangażowanie publiczne – to dwie strony tej samej monety: urzeczywistniają się one zarówno w prywatnych i publicznych inwestycjach gospodarczych, jak i w prywatnych i publicznych inicjatywach na rzecz tworzenia instytucji służących edukacji różnych grup społecznych i budowania przejrzystego systemu bezpieczeństwa społecznego. Podstawowym celem wszystkich tych starań jest prawdziwy rozwój człowieka, ukierunkowany na promowanie takich umiejętności i zasobów, które umożliwią ludziom kierowanie swym życiem z pełnym poczuciem godności ludzkiej.

Podstawowe wartości: uczciwość i tolerancja

Odniesienie etyczne: *Bycie autentycznie ludzkim w duchu naszych wielkich tradycji religijnych i etycznych oznacza, że nie wolno nam mylić wolności z arbitralnością, ani pluralizmu z obojętnością na prawdę. We wszystkich naszych relacjach musimy zrezygnować z nieuczciwości, ukrywania prawdziwych uczuć i oportunistycznego na rzecz kultywowania uczciwości i prawdomówności.*

Artykuł 10

Prawdomówność, uczciwość i rzetelność są podstawowymi wartościami dla trwałych i zrównoważonych relacji gospodarczych przyczyniających się do ogólnego dobrobytu ludzi. Są one warunkiem wstępnym tworzenia zaufania pomiędzy ludźmi i dla promowania uczciwej konkurencji gospodarczej. Z drugiej zaś strony, konieczna jest także ochrona podstawowych praw człowieka: prawa do prywatności i prawa do poufności w sprawach osobistych i zawodowych.

Artykuł 11

Różnorodność przekonań kulturowych i politycznych, różnorodne uzdolnienia poszczególnych osób oraz różnorodne kompetencje organizacji stanowią potencjalne źródło globalnego dobrobytu. Wzajemnie korzystna współpraca zakłada akceptację wspólnych wartości i norm oraz gotowość uczenia się nawzajem od siebie, jak również pełną szacunku tolerancję dla odmienności innych osób. Dyskryminowanie istot ludzkich ze względu na płeć, rasę, narodowość czy przekonania nie da się pogodzić z zasadami globalnej etyki gospodarczej. Nie można tolerować działań, które nie szanują praw innych osób lub naruszają te prawa.

Podstawowe wartości: wzajemny szacunek i partnerstwo

Odniesienie etyczne: *Bycie autentycznie ludzkim w duchu naszych wielkich tradycji religijnych i etycznych oznacza, że potrzebujemy wzajemnego szacunku, partnerstwa i zrozumienia, a nie patriarchalnej dominacji i degradacji, które są wyrazem przemocy i wywołują dalszą przemoc. Każda osoba ma wrodzoną godność i niezbywalne prawa; zarazem żadna nie może uciec od odpowiedzialności za to, co robi lub za to, czego nie robi.*

Artykuł 12

Wzajemny szacunek i partnerstwo pomiędzy stronami – w szczególności pomiędzy mężczyznami i kobietami – jest równocześnie warunkiem wstępnym oraz wynikiem działalności gospodarczej. Taki szacunek i partnerstwo polegają na poszanowaniu,

uczciwości i szczerości w stosunku do partnerów, niezależnie od tego, czy są oni szefami firmy, czy jej pracownikami, jej klientami czy jej innymi interesariuszami. Szacunek i partnerstwo tworzą bazę niezbędną dla rozpoznawania sytuacji, w których niezamierzone negatywne skutki działań gospodarczych stwarzają dylemat dla zainteresowanych osób – dylemat, który można i należy rozwiązać wspólnym wysiłkiem.

Artykuł 13

Partnerstwo, w podobny sposób, znajduje swój wyraz w zdolności do uczestniczenia w życiu gospodarczym, w decyzjach gospodarczych i w korzyściach osiągniętych z działalności gospodarczej. Sposób realizowania tego partnerstwa zależy od różnych czynników kulturowych i struktur regulacyjnych istniejących w różnych obszarach gospodarczych. Jednak prawo do wspólnego działania na rzecz odpowiedzialnego dążenia do osiągnięcia interesów osobistych i grupowych przez wspólne działanie jest minimalnym standardem, który wszędzie musi być uznawany.

Konkluzja

Wszystkie podmioty gospodarcze powinny szanować uznane międzynarodowo zasady postępowania w życiu gospodarczym; powinny ich bronić i - w zakresie swych wpływów - wspólnie przyczyniać się do ich przestrzegania. Sprawą fundamentalną są prawa i obowiązki człowieka proklamowane przez Organizację Narodów Zjednoczonych w 1948 roku. Inne globalne wskazania uznanych, ponadnarodowych instytucji np. Przymierze Globalne (Global Compact) Narodów Zjednoczonych, Deklaracja nt. Podstawowych Zasad i Prawa Pracy Międzynarodowej Organizacji Pracy, Deklaracja z Rio nt. Środowiska i Rozwoju oraz Konwencja ONZ przeciw Korupcji – aby wymienić tylko niektóre – wszystkie są zgodne z zasadami przedstawionymi w tym Manifeście Globalnej Etyki Gospodarczej.

[Przełożyła z języka angielskiego mgr Elżbieta Jendrych]